

NYOLCZADIK KORSZAK.

AZ ANJOUHÁZ URALMA.

§. 1.

T á j é k o z á s .

A dicső Árpádház férfi ága kihaltával a leányágok között a verseny aranyalmáját az Anjouház nyerte el.

E ház VIII. Lajos († 1226) francia királytól származik, kinek egyik fia francia király marad, a másik I. Károly név alatt nápolyi király lesz. Ennek fia, II. Károly († 1309) V. István, árpádházbóli királyunk leányát, Máriát, veszi el; e jögon fiát, Martell Károlyt († 1296) már magyar trónra akará hozni; ennek fia Robert Károly, ki a magyar trónon az anjou-házat, még pedig következési szerencsével megalapítá.

E ház négy koronás főt adott a magyarnak: az alapító Robert Károlyt († 1342), fiát, I. Lajost (szül. 1326 † 1382), ennek leányát Máriát (sz. 1370. † 1395) s a szerencsét kísértett II. Károlyt († 1386), ki V. István árpádházi királynak említett leánya, Mária unokájának volt a fia ¹⁾.

A haza roppant veszteségére a férfi ág kihalása e sokat ígérő uralkodó házunknak is csak hamar véget vetett. Száz évet sem uralkodtak, de a néhány tized, történelmünk legfé-

¹⁾ L. Bedeus, Histor. Atlas. II. Th. VI. Tafel.

nyesebb lapjai közé tartozik. A francia háznak a magyarral rövid érintkezése szépen sikerült, nem hiába nevezte valaki a magyart keleti francziának. A francia és magyar vér egyaránt pompa fény szerető, minden szépre jóra lelkesülő, harcos és lovagias nemzet: a kormány és nemzet között öszhangzás uralkodott.

Volt mégis az anjouház és a nemzet genuisa közt egy meglehetősen árnyolat, mi sok elfojtott és nyílt viszályt idézett elő, egyik az, hogy az uralkodóház a nemzetnél tulbuzgóbb keresztény, másik az, hogy az uralkodóház abszolút kormányhoz szokván, a magyar alkotmányos kormányzást csak nagy nehezen tehette magáévá. Robert Károlyt a pápa akkori hatalma emelte trónra, s az ebből kifolyó pápai befolyás a nemzetnek sok kellemetlen napokat okozott: mert alapját veté két nagy horderejű intézménynek, a latin nyelv kormányzatunkbani elhatalmasadásának a nemzeti nyelv rovására, s azon papi befolyásnak, mely már alattok az ország $\frac{1}{3}$ -dát elnyelte, s a kormányzásba úgy befészkelte volt a világiak hátrányára magát, hogy egy Mátyás király is csak megszakíthatá, de végül is csak a mohácsi vészszel szállt sirba, melynek egyik főtényezője volt.

Ez egyik jellemkülönbség az Árpád és anjou-ház uralma közt, míg az alkotmánytalanságra hajlandó kormányzásban még szembeszökőbb lesz. Az Árpádok folyvást megtarták az összerződést, hogy a nemzet nagyjait a tanácskozásokból ki nem zárják, honnan országgyűléseket tartottak, ott hozták a törvényeket, sőt az utolsó Árpád a nemzettel tanácskozott. Az anjouk hongyülést ritkán hittak össze, az ország ügyeit mondhatni csak a főpapok és zászlós urakkal igazíták, mely centrálizáló politika az anjou leányág trónra jöttével keményen megboszulta magát, mert a nemzet nem szólhatván bele a leányok következősi jogába, a hatalomra vágyó nagyok utódaikat megbuktaták. Az Árpádok inkább a megyékre, az Anjouk inkább a zászlós urakra; azok a nemzetre, ezek inkább egyes hatalmasokra helyezék a súlyt; mignem I. Lajos nápolyi csatái után végre is kiábrándult, belátta hogy a köznemesség nélkül a

határokon túl győzelmet aratni nem lehet: azt (1351) szervezé, javadalmakkal látta el.

Sok volt az Anjou-házban az abszolút hajlam, Robert Károly állítá (1342) az első rendes adót, s Nagy Lajos a köznemességben az első rendes haderőt; de minden imperialisticus törekvéseik mellett sok van a mit köszönhetünk. A művelődésnek számtalan alapját látjuk megvetve.

Robert Károly a királyi lakot az alkalmatlan Székesfejérvárról Visegrádra, Nagy Lajos Visegrádról Budára teszik át, mi egy pompás és hatalmas fővárosnak talpköveté veté meg.

Behozták az olasz-francia törvénykezést; Pécsen egyetemet állítanak; s a külfölddeli fényt hozó harci s diplomatai érintkezések a nemzet szellemét magasabb színvonalra emelik. Ellenség nem háborgat. Mindenfelé a jóllét számtalan jelensége, templomok emelkednek, a polgár városait, a földesur várait, a papság klostromait szaporítja, s mindenik hatalmasadása a nemzeti közérőt gyarapítja.

Az ipart és kereskedelmet sem szabad felednünk, melynek szintén alapítói. Azon tekintélynél fogva, melyben a kormány világszerte állt, kereskedésünk mindenfelé utat kapott, s mert a kereskedést semmi tiltó rendszabály nem korlátozó, csakhamar felvirágzott. A Jóreményfok körül-hajózása még nem létezett, minden keleti áru az európai délkeleti tengereken jött át, melyből Velence s az olasz államok gazdagodtak; Nagy Lajos tengerre akarta vinni a magyart, három tengerre nyitott utat; Velenczét annyira sujtólá, hogy a levantei transito kereskedés egy része hazánkon át vevé utát, s keletkeznek a lábas házak, s az utcára nyuló roppant fedélzetek, melyek Kolozsvártt, Beszterczén, Vásárhelytt sat. egész korunkra lejöttek, mint azon kor lerakodó s áru helyei. Brassó és Oláhország közt (1366) kereskedelmi szerződést kötöttek; Szebent (1382) a Verestoronny felé vónuló czikkekre nézt rakpiaczul rendelték; czéhrendszert állítanak; a megnyitott kereskedés az ipart, s a rendezett ipar a kereskedést annyira virágzásba hozta Erdélyben, hogy kereskedőinket, árucikkeinket Bécs, Prága, Velence, s túl a tengeren Smirna, Arabia és Egyiptom becsülte ¹⁾).

¹⁾ Engel, Geschichte d. Ungr. Reiches II. 150. Fejér, IX. VII 297.

Magyarhon külfénye, határa, soha sem volt nagyobb, mint ez uralkodóház alatt, melynek ezennel Erdélyben viselt dolgai elbeszélésehez fogunk.

2. §.

I. v. Robert Károly király. (1310–1342.)

Előadásunk fonalát ott szakasztottuk volt meg, hol Opor László erdélyi vajda a koronát kézhez adja, s Robert Károly királyt 1310 aug. 27-én harmadszor is megkoronázzák, még pedig most már Szt. István koronájával.

Robert Károly törvényes király lön; de a tiz évig hullámzott trónváltozási viharokban az ifju nemzet hatalmasai oda edződtek vala, hogy mindenikből király lehetett volna. Éppen azért idegen, s minél hatalmasabb királyra volt szüksége a hazának; mert csak arra is nagy idő kellett, míg a nemzeti erő már a trónt is csaknem beárnyaló buja hajtásai elsodortattak.

Robert Károly bár a magyar törvényes koronát hordá, mégis Magyarhon egy része még mind fegyverben áll ellene.

Mo d é, az egyik nádor, ki Zemplényt, Abaujvárt foglalta volt el, mint Kassát megrohanja, (1310) elesik. Fiai, népe Trencsini Csák Mátéhoz mennek át.

Trencsini Máté, felső Magyarországot elfoglalván, pénzt veret, nádort tart magának, folyvást csatázik, s csak késő halála vete véget pártjának, (1318-ban).

Opor László, Erdély hatalmas vajdája, bár visszaadta a kezébe jutott koronát, megkedvelt önállóságáról lemondani mind nem akart. Sőt mint egy souverän, Milutin Oros szerb fejdelemmel, fia után apatársával véd és dacszövetséget kötött. Jól felszerelt várai mellé Csicsóvárát, a sziklán épült sas fészket, megerősíté, s Erdély északi fele őrszemmel tartására, bele fiát helyezé, míg a szászokat szintén folyvást izgatá, mint kik a megbuktatott Ottonak voltak hivei ¹⁾.

¹⁾ Székely Istv. Kronikája 188. l.

Károly, ki egyébiránt egyike legügyesebb királyainknak, érezve hogy trónja még nem elég szilárd, inkább diplomatiái ügyességgel, mint erőhatalommal czélozta az ellene működő pártok lefegyverzését. Egyeseket és községeket adományok osztásával kívánt részére hódítani ¹).

Az erdélyi városok közül különös kegyében részesíté az elejétől fogva pártján állt Kolozsvárt, melynek kiváltságát 1313-ban raegerősíté ²); sőt később, felelgetvén, hogy Kolozsvár lakosai érette kárt és halált szenvedtek, 1316-ban, mit a többi szász városok már élveztek, Kolozsvárnak is szabad főbiró- és pap választást, s a hazában vámtalan kereskedést enged, s katona állítási és adóbéli kötelezettségét megszabja ³); melynek következtében a legközelebb fekvő szászföldhez, Beszterczevidékhez csatoltatott ⁴).

A szász nemzet iránti jó indulata tanuságául, II. Endre diplomáját, mely azonban akkor még csak Szeben vidékére terjedt, 1317-ben megerősíti ⁵). S más évben, 1318-ban, Medgyes s a később vele egybeolvadt Selyk szász székeket a tiszti szállásolás s személyes katonáskodás alól kivetszi, Szeben jogait rájuk is kiterjeszti, s adóilletékek 400 marka ezüstben határozatott meg ⁶); s következtében Szebenvidékkel, s a szász ispánsággal kapcsolatba indult.

Mig így intézkedik Erdélyben, a Trencsini Máté által még mind izgatott Magyarország csende helyreállítására, (1318) országgyűlést hirdet, melyre Erdélyt is meghívja, még pedig a meghívást Benedek püspöknek azon záradékkal küldi meg, hogy

¹) Így adományozta Alsó-Borgót János beszterczei főispánnak (Fejér Cod. dipl. VIII. II. 395. Schesaeus 226 l. miből hosszas viszály keletkezett, mert a szomszédos Jád a helyiséget magáénak állítván, mind őt, mind maradékát hosszason háborgatá. L. Archiv d. Vereins II. B. 235–7. l.

²) L. Privilegia Civitatis Claudiopolitanae. Kézirat a fejevári könyvtárban. Fejér VIII. 118. l. Aranyosszékét Fejér, VIII. I. 500

³) Okl. Archiv d. Vereins. II. 327. Fejér, VIII. I. 596.

⁴) János, 1317-ben már mint Besztercze, Kolos és Kolozsvár comese jelenik meg. Fejér, VIII. II. 72.

⁵) Ez a szászok diplomája legrégebb példánya. Éder Felmerhez 32.

⁶) Fejér, Cod. dipl. VIII. II. 160. Szásznemzet Eredetéről. 80.

azt templomokban olvastassa fel, s a megjelenést tanácsoltassa, ellen esetben egyházi átokkal fenyegetődztek ¹⁾).

Hogy felderithessük, miért kelle a hont s püspöket egyházi átokkal fenyegetni, kétótt kívánok megemliteni: egyiket, hogy a püspök az ellenműködő Opor vajda fia, másik, hogy a püspök szintén meg volt bántva, mert a benmulatott pápai légátus tiszteletdíja s az egyház, átkot végrehajtani vonakodó főpapok büntetései kellemetlen terüként feküdt a papságon. Benedek püspök a reá vetett öszveget (1211) igazságtalannak nyilvánítá s nyilt panaszt emelt ²⁾. Az egyházi rovatatok, melyből a pápa a királynak egyharmadot engede, a papokat, Trencsini és Opor vajda magatartása, a népet folyvást izgalomban tartá; A pápai rovatatok felhajtója, Rufinus, azért Erdélyben is megjelenik, 1317-ben 548 darab aranyat csikort fel ³⁾).

Trencsini Máté, Robert Károly nyilt ellensége, 1318-ban meghal ⁴⁾. Magyarhon csillapulni kezd. Azonban Erdélyben Opor vajda folyvást tartja magát. Az (1315) megjelent új vajdák Miklós és István a Dénes fia ⁵⁾, csak annyi sikerrel működnek, hogy Opor vajda Milutin Oros szerb fejdelemmel oly messzi feszíték az ügyet, hogy 1319-ben Gyula vajdával Szerbiát meg akarák támadtatni. Opor mellett, Erdélyben bizonyos Moys támad, ki Trencsiniék egyik pártfőnökével fegyvert akar ragadni, 1320-ban Dóusa vajda fegyverrel ülteté le ⁶⁾).

A békétlenség folyvást tart. A legatusi fizetésekkel terhelt s kirovásokhoz folyamodott szebeni præpost, a Robert Károlyt különben sem szivellő szászokat maga ellen lázítja, 1321-ben zsarlásai ellen kemény panaszt emelnek ⁷⁾. A mind emelkedő békétlenség Robert Károly türelmét annyira kifárasztá, hogy

¹⁾ Szeredai, Series Episc. 67. V. ö. Fejér, VIII. II. 168.

²⁾ Okl. Szeredai, Series Episc. 61. I. Fejér, VIII. I. 402. 412.

³⁾ L. részletesen Fejér, Cod. dipl. VIII. II. 124.

⁴⁾ 1318-ban a disznódi oláhok az Oláhországban maig divatozó legeltetés folytatására új szabadalmat kapnak Mihály vajdától. Nemz. Társ. 1832 I. 396.

⁵⁾ Huszti, Vajvodæ. K. I. Fejér, VIII. I. 564.

⁶⁾ Engel, Geschichte II. 15. V. ö. Fejér, VIII. V. 159. II. 100.

⁷⁾ Fejér, Cod. dipl. VIII. II. 131. I.

az említett évben a király, a nádorrá lett Dóusa vajda helyébe, Tamás vajdát ¹⁾ Erdély átalakításával megbizva állítá hazánk élére. ²⁾ Ki azonnal fellép, többek közt Vas Miklós, csicsóvári várnagyot Szt-Gothárd, Czege, és Szász-szilvás nevű falui elvételével fenyegeté ³⁾. Fegyverhez nyult, az Oporral tartó várakat ostrom alá vette; de nehezen boldogult, honnan Csicsovárát is (1321.) csak teljes kegyelem, s a feladók jutalmazása mellett volt képes kézre keríteni ⁴⁾.

Erre a király kegyét teljesen bíró Tamás vajda úgy látzik a szászok ellen fordul, hol a feketehalmi vár, s a talmácsi monostor még pártosok kezében van. Talmácsot 1322-ben lefegyverzé ⁵⁾. Ez év husvétja körül Torda mellett a Keresztesmezőn gyűlést tart, hol mind a három nemzet megjelent, ott többek közt az egymásból szakadt Apafi és Bethlen család két ősenek, Bethlen Gergely és Apafi Jakabnak igazságot tesznek ⁶⁾. A kerctzi-apátság, hogy övéinek személy és vagyonbátorságot szerezzen, magát a szebeni ispánság oltalma alá veti ⁷⁾. Azonban a vajda a szebeni ispánságra ráteszi kezét, címét hatalmát a magáéval egyesíti ⁸⁾.

¹⁾ Történetünk ezen vajda nevével, adatok hiánya miatt, zavarban van. Némelyek Dóusának, mások Tamásnak, némelyek ismét Dóusa Tamásnak írják, míg mások utána egy Farkas Tamást léptetnek fel. Egyébiránt ez időben következő Dózsák jönnek elő: 1311-ben hasznosi és rátholdi Dóusa Domokos, nádor. (Lehoczki, Stemmatogr. I. 71.); 1322-ben Dóusa Mátyás, nádor és szathmári főispán (Katona, Hist. Crit. VIII. 461.); egy Dóusa 1322-ben nádor, ki előbb vajda (Fejér, VIII. II. 324.); egy más Dóusa 1317-ben bihari és szabolcsi főispán (Lehoczki, I. 148.); Dóusa Tamás vajda 1320-ban (Lehoczki, I. 8.); Dóusa vajda 1321-ben (Fejér, VIII. II. 286.); Dóusa vajda 1331-ben (Fejér, VIII. V. 204.). Hogy vajjon igaza van Benkőnek (Gen. Trans. I. 174.) s másoknak, kik egy más Tamás vajdát állítanak fel, Farkas Tamás, vagy Széchenyi Tamásnak nevezvén őt, eldöntését a történetbuvárokra bízom.

²⁾ Katona, Hist. Crit. VIII. 432. 1.

³⁾ Okl. Nemz. Társalk. 1833. II. 322. 1.

⁴⁾ Fejér, Cod. dipl. VIII. II. 296. 316. I. IX. I. 360.

⁵⁾ Fejér, Cod. dipl. XI. 465. 471. 1.

⁶⁾ Okl. Arpádia III. 64. Erd. Nev. családai 11.

⁷⁾ Fejér, Cod. dipl. VIII. II. 328. I. 359.

⁸⁾ Fejér, Cod. dipl. VIII. II. 589. 1.

Az eddig inkább csak kéz alatt működő szász nemzet, II. Endre diplomája e megsértése s önállóságának ez aláadására, 1324-ben fegyverre kél. Szentpéteri Henning, a szászok volt grófja élökre áll, oly serget állitnak csatatérre, hogy a király kénytelen volt az erdélyi nemesség mellé Magyarhonból kúnokat rendelni be ¹⁾; kikkel Tamás vajda a csatát megkezdi. Folyamát elbeszélni nem tudjuk ugyan, de annyit mégis látunk, hogy a vajda szeptember elején Kőhalom várát ostromolta ²⁾; valamint azt is, hogy Henning a vezér, csatában esett el ³⁾: mi hihetően a szászokat annyira megzavará, hogy a csendet könnyen helyre lelete állítani. Mert csakhamar Tordán gyűlés van, a győztes megyék Miklos, és (Bethlen) Gergely főurakat a királyhoz küldik; ki tekintetbe véve a szászok ellen tett harci szolgálataikat, (1324.) nov. 20-kán okmányt ír alá, melyben az erdélyi nemesség minden királyi adó és tized nemei alól felszabadittatik, kivéve azon esetet, ha a királyok személyesen jelenének meg Erdélyben, akkor száz jobbágytelektől egy hordó bor és egy ökör szabott ⁴⁾; miből aztán, azon elvnel fogva, hogy a nemesség a kereszténység ellenségei ellen saját költségén harcol, a tized alóli teljes mentesség következett be, mi alól egyelőre senki sem volt kivéve ⁵⁾. Valamint a kolozsmonostori apátság IV. Béla királytól kapott kiváltságait is, István apát és a convent felterjesztésére, nov. 21-kén megerősíté ⁶⁾.

A zaj lecsendesült, a kedélyek lenyugodtak, a nélkül, hogy a lázadás főnöke Henning s még egy pár hatalmasabb nemes jószágainak elkobzásán kívül más terrorismust használtatni látnánk ⁷⁾. Robert Károly büntetés helyett inkább ado-

¹⁾ Fejér, Cod. dipl. VIII. II. 648. l.

²⁾ Okl. Kemény, Not. Cap. Alb. I. 30. Fejér, Cod. dipl. VIII. II. 589. l.

³⁾ Kemény, Not. Cap. Alb. I. 100. l. Fejér, Cod. dipl. VIII. II. 648. l.

⁴⁾ Az okl. nagy része az általam sok részben használt Archiv d. Vereins II. 249. l. Kéza, Append. 147. l.

⁵⁾ Törvénybe Albert kir. I. decr. 28 art. jön.

⁶⁾ Okl. Szegedi, Synopsis. 359. l.

⁷⁾ Henning javait elkobozták ugyan, s azt a király a vajdának adományozá; de ez 200 márka ezüstért az árváknak 1325 husvétja előtt visszabocsátá. Okl. Kemény, Not. cap. I. 99. l. Ladamost Páltól a László fiától elveszi s azt eladományozza. Okl. Archiv d. Vereins. II. 51. l.

mányozásokhoz fogott. Még a legyőzött százszokhoz is oly kegyelmes, hogy nemcsak kiváltságaik használatába vissza tevő, sőt a szebeni ispánságot is viszont kihagyatá a vajdai czimek közül. A brudbányának 1325-ben bányavárosi kiváltságot adta ¹⁾. András püspök azon panaszára, hogy a szent királyoktól püspökségének adott sódézsmát, a széki, kolozsi, dézsi és tordai aknákról, nem kapja, vagy ha kikapja is, az átszállításban akadályoztatik: 1326-ban jun. 11-kén hatályosan intézkedett ²⁾. Majd 1327-ben a kolozsmonostori apát, László, kérelmének tesz eleget, kin némely hatalmasak birtokfoglalást követtek el ³⁾. Végül a pápai kirovás által kimerített püspök pénzviszonyai helyrehozására, az illetékeik befizetését megtagadó százföldi papok ellen, kik a pápához folyamodtak volt, 1328. pünkösdjé után rendeletet ad ki, melyben a tovább is vonakodókat, mint lázzadókat ajánlja a vajda fenytő hatalma alá ⁴⁾. Oly rendelet, mely által egy hosszas vizálgodásnak akart volna véget vetni ⁵⁾.

Minden intézkedése daczára is Erdélyben a teljes lecsendesülés csak lassu léptekkel haladott. De ez Magyarországon se volt máskép, hol a király a III. Endre, Venczel és Otto királyok kiváltságai új erősítés alá huzása, a pénz gyakori ujra-
veretése és hamisítása, négy öt s több főispánságok egyes kedvelt zászlósurakra lett halmozásával, könnyelműséggel határos fényüzésével a kedélyeket annyira zaklatta, hogy a méltó izgatottság végül is egy borzasztó rémjelenetben töre ki. Ugyanis 1330-ban Zách Bódog, Trencsini egykori nádora leánya, Klára, az udvarnál van Visegrádon; a királyné testvére, a később lengyel királylyá lett Kázmér ⁶⁾, azon könnyelműségre vetemedik, hogy a szép hölgyen a királyné tudtával erőszakot

¹⁾ Okl. Fridvalszky, Mineralog. 58. l.

²⁾ Okl. Szeredai, Series episc. 27. 73.

³⁾ Okl. Pray, Annal. Reg. hung. Bécs 1764. II. 22. l.

⁴⁾ Okl. Szeredai, Series Episc. 76.

⁵⁾ L. Fejér, Cod. VIII. VII. 31. 69. 74–77. 82.

⁶⁾ Hazamenvén, Eszter zsidóhölggy maitresse befolyására a, zsidók Lengyelhonba özönlésinek alapítója († 1370).

követ el: mire a sértett atya az általa különben is nem igen bálványzott királyra ront, s ápr. 17-én a királyt és királynét kardjával megvagdálja... Rémes jelenet, de még rémesebb volt büntetése. Nem volt elég, hogy Záchot a király udvari népe felkoncsolá, és a királyné unszolására a szép Klárát s egyetlen fiutestvérét megcsonkítva lófarkára kötteté: kivégeztete mindent harmadzig, ki a Zách családnak tagja volt. A hajdani Róma a sértett női erényért királyságát megbuktatá, köztársasággá lett, itt, fájdalom, a vért lázító büntetést a nemzet nagyjai országgyűlésen aláírták ¹⁾.

Erdély lecsillapítása s a magyarhoni nagyok megfélemezése után Robert Károly Oláhországra veti figyelmét, hol az Erdélyből (1288–90 közt) menekült oláhok, itt a magyar korona területén, államot akartak alapítani. Hogy azt uralma alatt tarthassa, még azon év (1330) szeptemberében, főleg Tamás vajda ösztönzésére, ki Oláhországot is vajdaságához szerette volna kapcsoltatni, erdélyi s magyarhoni haddal Oláhországra rontta ²⁾. Bazarád vajda csatát kerülve mind beljebb vonul; a magyarsereg a pusztaságokon addig követi, hogy már sem embernek, sem lónak mit enni többé nem találtak. Mit volt tenni? a király visszafordítá kantárszárát. Azonban mint hazafelé vonul, a határszéli szorosban Bazarád nyomába terem, elől hátul, alant és fennől megtámadja, s a kő és nyíl záporban hullott reájok.

Táborunk bár vitézül tartá magát, nagy része még is ott veszett. Robert király is csak úgy menté meg életét, hogy Dezsővel, az egyik e hadra késztető, Dénes főispán fiával ruhát cserélt ³⁾: mi által csakugyan menekült, azonban Dezső Robert Károly személyében ott lelé halálát. A nevezetes, egyébiránt inkább orgyilkolásnak mint harcnak nevezhető csatában az erdélyi nevezetesebb férfiak közül ott veszett Miklós, a gyulafejérvári praepost ⁴⁾, alcancellár, a királyi pecséttel együtt, a miért most harmadik új pecsétet kellett csináltatni, s Robert

¹⁾ Engel, Geschichte II. B. 25. 1.

²⁾ Bonfin, Dec. II. Libr. IX. Thuróczi, P, II. Cap. 07.

³⁾ Bonfin, Dec. II. Libr. IX.

⁴⁾ Okl. Pray, Annal II. 25. 1. Turóczi Libr. II. Cap. 97. Schvandt. 266. 1.

Károly minden adomány levele új kiadás és pecsét alá jött, mint Kolozsváré is, mely az új pecsétről világosan emlékezik ¹⁾.

A nagy diplomata, de nem oly nagy hadvezér, Robert Károly, itt úgy látszik, a harci babérhoz kedvét örökre elvesztette, annyival inkább, hogy Thurócziként, a Zách nemzetség kiirtásától beteges lön. Diplomatai csatákhoz látott, miben mind a külső udvarokkal, mind benn, szerencsésebb volt. Nem soká Erdély is végképp meghajolt, mert a brassai Salamon által oly hosszason védelmezett Feketehalom várát is, Grosz János és Jakab, kik később mint Brassó és Besztercze ispánai jelennek meg ²⁾, 1331-ben feladák ³⁾; s vele az utolsó daczó erdélyi vár is kezébe esett.

Ideje is volt a csend és rend helyreállításának, mert még a fejérvári püspökség is odajutott volt, hogy midőn a meghalt András helyébe, (1331 ápr. 22) Pál püspök lépett, kinevezési díját, szegénységeért, a pápának el kelle engednie ⁴⁾, s a püspöki tekintély annyira süllyedt vala, hogy a király minden rendeletei daczára, a tizedet a nép megtagadá; sőt 1334-ben az új püspök, András, azt panaszolja, hogy Keleken még gonyolódva tartoztatják vissza ⁵⁾.

Hogy ezen később annyira elmérgesedett kérdést Robert csirájában el nem fojthatá, abban kell keresnünk, hogy Nápolyban volt elfoglalva, hol kisebb fia, Andrásnak a nápolyi király unokáját Johannát trónkövetkezési joggal nyervén el, azt 1333-ban Nápolyba vitte s csak is 1334 márcziusában érkezett vissza Visegrádra. Mi alatt Beszterczevidék, mint a királynék jószágá, Erzsébet királyné azon kegyében részesült, hogy (1334) jannárus 1-én azt a vajda s megyei hatalom alól kivette ⁶⁾, s megnyitá Beszterczének az utat, hogy önállóságra s végre a szász nemzetteli egyesülésre vergődjék.

¹⁾ Fejér, VIII. IV. 171. I. Ver. Archiv II. 328.

²⁾ Fejér, Cod. dipl. VIII. IV. 449. I.

³⁾ Okl. Katona, VIII. 659. I.

⁴⁾ Szeredai, Ser. Episc 77. I.

⁵⁾ Ugyanott. 1335-ben elegyezik. Fejér, VIII. VII. 282.

⁶⁾ Fejér, Cod. dipl. IX. II. 324. I.

Kevés van, mit Robert Károly életéből ezután, különösen Erdélyre vonatkozólag, feljegyezhetnénk. Későbbi éveit betegeskedése, s a hon nagyjaivali viszálykodások töltik be, kik végre a pápa előtt alkotmánytapodás, országgyűlés nem tartás, egyéb ősi intézmények számba nem vevése, centralizáló politikájának előtérbe léptetése miatt annyira bevádolák, hogy az, 1338-ban, egy breveje által jónak látta a nemzet kívánalmaira figyelmeztetni.

Végső éveit Cseh és Lengyelországgali szövetségben tölté, mely utolsóánál nagyobbik fia Lajos számára következési jogot biztosított, miért Austria hercegeivel s a császárral szinte háboruba keveredett, mi azonban 1341-ben egy békeszerződés által enyészett el, melyet T a m á s v a j d á n k is aláírt ¹⁾.

Közeledni érezvén halálát, hogy családját a magyar trónon biztosíthassa, 1342-ben egybehitta a főrendeket, reformokat hozott be: azon időig nem lévén rendes adó, behozá a kapusám szerinti adózást; az eddig tűz és vizpróbával öszszekötött babonás biráskodás helyébe, be a korunkig divatolt franczia-olasz törvénykezést, meghagyván a párviadalt; határozott pénzlábat állított, s az ezüst mellé magyar arany pénzt kezdé veretni ²⁾. Károly király volt egyszersmind az, ki az általa divatba hozott tornákon, családi czimerek hordását behozta a magyarok közé.

Igy futá meg pályáját a király, ki midőn fellépett, benn egy ellene lázadt hazát, künn a magyar trónra törekedő szomszédokat talált: eszélyes tapintata mindeniket lefegyverezte; s mikor 1342 jul. 16-án meghalt, fiaira Magyarországot csendben hagyá.

¹⁾ Okl. Pray, Annal. II. 49.

²⁾ Egy márka ezüsből (félfontból) 1 1/2 márk dénárt veretett, 90 dénár ért egy aranyat vagy arany forintot. Az aranyokra egyfelől az anjohúáz lilioma, más lapjára keresztelő Szt. János jött; I. Lajos Szt. János helyett Szt. Lászlót, Mátyás pedig Szüz Máriát téteti. Engel, Geschichte II. 47.

I. vagy Nagy Lajos király.
(1342–82.)

Tizenhét éves korában, 1342. július 22-én, lépett trónra Robert Károly nagyobbik fia I. Lajos, a magyar királyok egyik legnagyobbika ¹⁾. Koronázásánál még Tamás vajdánk képvisel ²⁾, de már azon évben Miklós vajda, a Lörincz fia, veszi Erzsébet királyné azon rendeletét, hogy az erőszakos András püspöktől a kolozsmonostori apátság elfoglalt jószágait erőhatalommal is visszavegye ³⁾.

Nagy Lajosnak mindjárt kezdetben az apja által behozott reformok elleni visszahatással kellett megküzdeni; mi legelsőbb is Erdélyben mutatkozott. A II. és III. Endre király adományozásai által elkényeztetett erdélyi szászok Lajos trónra lépte örömeit egy forradalommal zavarták meg, melynek valódi okát nem tudjuk. Gyaníthatólag, vagy mivel az eddigi szt.-mártoni nemzeti adó mellé a kapu szerinti adót is be akarták hozni ⁴⁾; vagy tán mivel III. Endre adományozásai reklamálása által az 1291-i diplomájukat látták fenyegetve; vagy – miként Heltai írja – a magyar koronától el akartak szakadni ⁵⁾: a különben nem igen forradalmi erdélyi szászok, fegyvert ragadtak, megtagadták az adót, s felmondták az engedelmisséget. Az ifjú király még azon évben (1342) Magyarország főuraitól kísértetve Erdélyben terem, az ellenálló szász városokat ostrommal veszi be; a bűnbánókat kegyébe fogadja ⁶⁾, s lecsillapítja a viszályt. De hogy az ellenhatás főpontjának, Szébennek emléket hagyjon, a szászok azon kiváltsága daczára, hogy vámtalan hordozhaták áruikat szerteszét, a váradi káptalannak

¹⁾ T. Teutschot, Archiv f. Kunde Oester. Gesch. Quellen 1850 II. 232 stb. I.

²⁾ Thuróczi, P. III, Cap. I. V. ö. Fejér. VIII. VII. 346. Tamás kövi és krassói főispán lett: Fejér IX. I. 405.

³⁾ Fejér, Cod. dipl. IX. I. 66. Szeredai 80. I.

⁴⁾ V. ö. Bonfin Dec. II. Libr. X.

⁵⁾ Heltai Krónikája I. K. 59. R.

⁶⁾ Thuróczi, P. III. Cap. II. Bonfin, Dec. II. Libr. X.

(1342) megengedé, hogy az ott átvonuló szász áruczikket megvámolhassa; a mi alól a szászok csak egy század mulva tudtak felszabadulni¹⁾.

Lajos király erdélyi kirándulásának még azon kedvező eredménye is lőn, hogy Oláhország, mely a Robert Károly felett nyert győzelmétől fogva (1330), a magyar koronának az engedelmességet megtagadta volt, most a szászok esetét hallván, vajdáját Bazarád Sándort Erdélybe Nagy Lajos királyhoz küldte, s függését újra felajánlta²⁾.

Ezzel a király Magyarországra visszamegy. Erdélyben, András, a székelyek három rendje, Brassó és Besztercze vidék főispánja, s László alvajda mellett³⁾, az igazgatás élén Miklós vajda marad, ki 1343 áldozó-csütörtöke előtt Tordán közgyűlést tart, hol Mikola János fiait, Gyerőt, Jakobot, Kemént s ezek testvéreit, a Gyerőfi, Vitéz, Radó, Kemény Mikola és Kabos rokonsaládok törzseit, s azok Gyerővásárhelyhez tartozó jobbágyait, Jegenye, mint a kolozsmonostori apátság jószágá haszonvételeitől eltiltja⁴⁾.

Lajos király sem feledte hosszason ide Erdélyt, mert már 1344 elején írja, hogy Vas Miklós, a gr. Vas család egyik törzse s rokonai közt a pert függesszék fel, minthogy Vas Miklós, testvérel, Lászlóval Hőltővény várában van elfoglalva; és maga is nem soká Erdélybe jő⁵⁾. Be is jött, (1344.) jul. 27-kén Fejérvárt tartományi gyűlést tart, hol a három nemzet és püspök versengésére, a világi és egyházi hatóság teendői között határvonalt húz⁶⁾.

A következő 1345-ben a Barcaságot tatárok látogatják meg, kik többek közt Földvárt feldulják.

Ez alatt a közfigyelem egy hosszú hadjárat előkészületeire van felhiva, mely a nápolyi királyság ellen intéztetett. Emlegettük felebb, hogy királyunk testvér öcscse, Endre, Johan-

¹⁾ Schesaeus, Ruinae pannon. 213.

²⁾ Turóczy P. III. Cap. III.

³⁾ Fejér, Cod. dipl. IX. I. 263. 267. 724.

⁴⁾ Fejér, Cod. dipl. IX. I. 206 360. Erd. nev. családai 251.

⁵⁾ Fejér, Codex dipl. IX. I. 206. 360. Erd. nev. családai 251.

⁶⁾ Szeredai, Series Episc. 82. Fejér, IX. I. 193.

nát azon feltét alatt vette el, hogy a nápolyi korona reá szálljon. A király (1343 jan. 19.) meghal, Endre ellen az udvarban cselszövények kezdődnek: a pápa, mert két felőlről fizeteti magát, megkoronáztatását addig halogatja, míg Endre és Johanna közt a viszony meglazul, Johanna könnyelműségének adja át magát, s kicsapongásainak részesei Endrét (1345 aug. 20-kán) megfojtják. I. Lajos király ez esemény által kettős célra látta magát felhivatva: egyik volt, hogy a testvérén elkövetett gyilkosságot megboszulja; másik az, hogy Johannékat a nápolyi trónról, mely sajátlag az Anjouház Magyarországra szakadt idősb ágát illette volna, kivesse.

A fiatal király, főleg bánatos anyja Erzsébet királyné unszolására, a bűn helyére készül, 1346-ban Erdélybe jő, jun. 10-kén *Alvinczen* ¹⁾, pénz és fegyveres erőt gyűjt ²⁾.

A hadjárat 1347-ben kezdődött. Sergét Olaszországnak indítja, az előcsapatot, melynek élén fekete lobogó leng a meggyilkolt Endre herceg képével, Miklós vajdánk vezette. Ősszel a király, VI. Kelemen pápa minden átokfenyegetése daczára, maga is benyomul; 1348. jan. 17-kén a gyilkosság színterét beveszi. A tettes Johanna s új férje elmenekült ugyan, de a bűnrészes királyi hercegek kézbe kerülnek; Durazzo Károly herceget, ki Johanna testvérét, Máriát, szintén trónravágyásból vette vala el, helyben lefejezteti, a többit Visegrádra küldi fogságba; beküldvén egyszersmind nevelés végett *Martell* Károlyt, Endre árván született kis fiát is, ki itt meghala.

Ezzel I. Lajos király tovább haladt, 1348 jan. 21-kén Nápolyt veszi be, s néhány bűnöst kivégeztet.

Kezében lévén a nápolyi királyság, már csak meg kellett volna tartani; irt a pápának, hogy koronázza őt meg, de az Johanna mellett nyilatkozott. Belátva hogy ekkora sereggel hatalmát nem éreztetheti, 1348 maj. haza indul, hogy új erővel

¹⁾ Fejér Cod. dipl. IX. I. 354.

²⁾ 1346-ban Miklós vajdán kívül még egy vajdát látunk: *Dénest*, ki Kolozsvártt maj. 22-kén gyűlést tart. L. okl. Balia, Erdélyország törvényei I. 167. Huszti, Vajvodæ. K. I.

térjen meg. Személyesének (Laczk) István vajdát hagyá Nápolyban¹⁾.

Hazatért, de hogy eljött, Johanna a pápától támogatva visszament; a nápolyiak és a magyar-német sereg közt harcok fejlődnek ki; s 1349 nyarán a zsoldhátrálék miatt a német zsoldosok a kis magyar tábort csaknem végveszélybe sodorták.

E leverő hirt Lajos király alkalmasint Erdélyben vette, hol oct. 21-kén Fejérvártt látjuk²⁾. Serget és pénzt húz hirtelen össze, András vajdát³⁾ erdélyi sereggel magával viszi; 1350 elején partra száll. Csatakhöz, ostromokhoz kezd, s őszre Nápolyt ismét meghódítja. Mire nem soká fegyverszünetet köt, s kapott sebeiből kigyógyulván, Laczk András vajdára bizva a fővezérséget, 1350-ben ismét hazajött.

Miként viselték a hadjáratokban az erdélyiek magokat, említhetünk valamit. A történeti hagyomány különösen két férfiről beszél, ezek egyike felpestesi László, a ma is virágzó felpestesi Makrai család alapítója, ki egy város ostrománál, a mint jobbját elveszté, baljával tüzte ki a várkapura a diadalmas lobogót, miért a Szamosujváron alól fekvő, most puszta Vizszentgyörgyét kapta István vajdától adományba⁴⁾. A másik Nagy Bálint, ki oly hirre tett szert, hogy midőn egy alkalommal az olaszok a magyarokat hirtelen megrohanják, s már kétes a győzelem, Nagy Bálint sergével ott terem, a seregben hogy Bálint itt van, oly lelkesítőleg fut el, hogy a támadókan győzelmet arattak; s a történeti adomá szerint e jelenet alapítá a most is élő báró Bálintit család nevét és hirét⁵⁾.

¹⁾ Thuróczi P. III. Cap. 12. Fejér, IX. I. 482. 739. 756. Azonban Erdélyben (1346–8) egy más István vajdát látunk. Fejér, IX. I. 448, 450, 465, 657-re.

²⁾ Katona, Hist. Cr. II. 592.

³⁾ Thuróczi P. III. c. 17.

⁴⁾ L. Erd. nev. családait, 178 I. A Makrai család címere e jelenetet ábrázolja, az oklevél kel Manfredoniában 1350. maj. 1-jén.

⁵⁾ L. gr. Kemény Józsefet, a Bálintit családról, oklevelekkel, Árpádia II. 137–170. I. Azonban Fejér (Cod. dipl. IX. I. 269.) a Lajosnak tulajdonított okmányt hamis kamarán keltnek nevezi, mit Jerney tüzetesen ki-mutat. Tud. gyűjt. 1835. I. 71–99. I.

Nagy Lajos bekezdte látni, hogy a nápolyi trónt, bár inkább az ő ágát illette, egyhamar megnem nyithatja. Testvérét, Istvánt, kit oda szánt vala, Erdélybe szándékozott hozni, ugyanis már pár évtől erdélyi herceg címet visel. Hogy hazajött (1350), Erdélybe jő, hol most András püspök részéről oly ellentállásra talál, hogy a mint Fejérvárra, a püspöki székhelyre akarna bevonulni, előtte a várkapukat bezáratá, miért a püspököt csakugyan elfogatta ¹⁾. István herceg is bejött, 1351-ben a kormányt átvette; ez évet uralkodása első évének nevezte, de első s egyszersmind utolsó is volt, mert már a következő (1352.) évben szepesi herceg, s csak mint Erdély volt hercege emlittetik ²⁾. A vajdaságot alatta ugylátszik Kont Miklós vajda folytatá, ki az 1351 decemberi nevezetes országgyűlési végzéseket is aláírja ³⁾.

Méltán nevezhetjük nevezetes végzéseknek, mert ezek által a király, míg egyfelől a hadjáratban résztvett nagyokat jutalmazza, a Nápolyba nem ment köznemességet nagyobb hadjáratokra kívánta képessé tenni. E végre több intézkedést tett. Megerősítvén II. Endre diplomáját, a feudal viszonyokat s harci képességet nyügöző azon pontját, mely a nemeseket véghagyományozásra jogosítá, eltörlé, s hogy a családok vagyonosodhassanak, örökösökül a testvéreket, rokonoikat helyezé; a papokat illető tized mellé a földes urak részére felállítá a kilenczedet, mit azonban az erdélyiek nem huztak ⁴⁾; törvénybe igtatá a patronatusi jogot a jobbágyok perlekedésénél, miből a földesuri székek fejlenek; a köznemességnek a főurakkal egyenlő jogot biztosított, mi Erdélyben korunkig fennállt; a nemességet minden vám alól felmenté, mi a magán vámoknál maig érvényben volna; s végül

¹⁾ Éder Felmerhez 43. l.

²⁾ Fejér, Cod. dipl. IX. I. 677. II. 47. 84. 85. 165.

³⁾ Itt meglehetősen zavar van, 1342-ben Miklós vajda lépett fel, ki magát Lőrincz fiának írja; itt már Kont Miklós vajda kezd alá írni; a nádor is folyvást Miklós, némelyek Kont Miklósból e közben nádort csinálnak, de Kont M. mint vajda folyvást eléjő. V. ö. Fejér, IX. II. 46. 311. 321. 391. stb.

⁴⁾ Hogy Erdélyben is nyomai vannak, Éder Felmerhez, 43. l.

a nemesi birtokon lévő bányákat kisajátíthatás alá veté ¹⁾. Hogy e végzések hozatalában Erdély rendei is résztvettek, egy oklevél világosan mondja ²⁾.

Alkalmassint e gyűlés folyama alatt vette a nápolyi magyar tábor Lajos király azon parancsát, hogy megkötött szerződésai következtében Nápolyt hagyja oda; mire Laczk Endre vajda 1352 elején hazatért; s véget vetett a fáradságos hadjáratnak, melynek alig volt egyéb eredménye, mint az, hogy a hagyomány szerint, Bacca d' ora (aranszem) nevű szőlő fajt hoztak magokkal, melyből a Szilágy és Érmellék híres baktora lett; s Olaszország nagyszerű templomait látva, templomépítési vágyat és izlést sajátítottak el, minek mostani templomaink nagy részét köszönhetjük.

E hadjárat után I. Lajos figyelmét a Moldva és Lengyelországba tört tatárság vette igénybe. Hogy onnan kiverje, a Nápolyból megtért Laczk Endre vajdát megbizta, hogy Erdélyből magyar, székely és szász serget véve fel, Moldvába rontson. Sergeink bementek, s egy hadjárat kezdődött, melyben a tatárok végre is vesztenek, maga a vezér, Atlámos, fogságra jut, s a nép dühének lett áldozata. Bár győzelemmel, s mint írják, tompult szablyával tértek meg az erdélyiek, késő győzelem volt, mert az ottani magyarság a tatárságtól megkapta vala már végsapását ³⁾.

A tatárságtól Brassónak is szenvednie kellett, mert Lajos királyhoz folyamodik, s kiváltság leveleinek elveszését panaszolván, 1353 mart. 26-ról egy mást kap, melyben adóilletéke 150 márka ezüstben, katonaadási tartozása, ha a király személyesen vezeti a hadat, keletfelé személyes követésben, ha nyugatra, akkor 50 zsoldos adásában állíttatott meg ⁴⁾.

Lajos király Moldva kipusztítása és a tatárság e fellépésén okulva, hogy Erdélyt a mennyire lehet biztosítsa, 1354-ben intézkedéseket tesz, hogy Erdélyben a városokat erősítsék, s

¹⁾ L. Fejér, Cod. dipl. IX. II. 37.

²⁾ Kovácsóczi, Arpádia III. 11.

³⁾ Thuróczi P. III. Cap. VI. Bonfin, Dec. II. Libr, X.

⁴⁾ Fejér, Cod. dipl. IX. II. 236.

különösen az ország délkeleti részében várakat emeljenek; a kijelölt helyek között látjuk Várhegyet, Háromszéken ¹⁾.

A hódító külső háborúknak kisebb nagyobb mértékben szünetök alig van; de benn folyvást béke, ellenség patkója nem tapodja határinkat. A jó napokat feledni szokott régi történészek iparunk és kereskedelmünk felvirágzása ez éveire mit sem jegyeztek fel. Pedig minő érdekes volna bár azon két pontnak bővebb felvilágosítását birnunk, mely arra mutat, hogy ez időben s tán ez ideig egész Magyarországot Erdély látta el sóval ²⁾; s hogy Fejérvár mellett az országut már ekkor kövezetnek mutatkozik ³⁾. Így alig említhetünk egyebet, mint hogy Kont Miklós vajdánk 1355 őszén nádor lesz, s András kezd megjelenni a vajdaságban ⁴⁾, alvajdája István, kivel 1356 nov. elején Tordán közgyűlést tartanak ⁵⁾.

Ugy látszik az egyházi és világi főnökök egymás közti versengése foglalta el ez éveket. Sztmihálykő várát, Totfalud illetőleg Fejérvár mellett, András püspök a káptalantól elfoglalta volt; most a püspök lelépven, András vajda tette reá kezét; végre is a királynak kelle közbeszólani, úgy kapá vissza 1357-ben a káptalan ⁶⁾. A kolozsmonostori apátság is gondoskodik magáról, jobbágyait, kivéve a közbünkereseti eseteket, a püspökség példáját követve, a vajdai hatóság alól kivéteti ⁷⁾. Legnevezetesebb tért foglalt el azonban azon viszály, mely a püspöki tized és papi quarta felett már régóta folyt. András után Széchi Domokos lép a püspökségbe, egy erélyes férfi, ki azzal nyitja meg pályáját, hogy Fejérvár csinosítása tekintetéből tudtul adatja (1357), hogy a ki pusztá telkét három év alatt be nem építi, kibecsülteti belőle ⁸⁾. A

¹⁾ Okl. Schuller, Umrisse II. Urkunden-Buch I. I.

²⁾ Fejér, Cod. dipl. IX. VII. 208. 1362-ről.

³⁾ Fejér, Cod. dipl. IX. II. 177. 1352-ről.

⁴⁾ Juliusban még Miklós nádor s Kont vajda ir alá, (Fejér, IX. II. 394.) s decemberben már Kont nádor s András a vajda. Fejér, ugyanott 391. I.

⁵⁾ Fejér, Cod. dipl. IX. II. 547.

⁶⁾ Fejér, Cod. dipl. IX. II. 603–5.

⁷⁾ Fejér, Cod. dipl. IX. II. 602. 641.

⁸⁾ Memoria Episc. Trans. XVI. I. Szeredai, Series Ep. 100. I.

kérdés alatt álló tized dolgát is előveszi; némely Medgyes táji falukkal, hol azt eddig a papok teljesen lefoglalák, (1357 oct.) egyezményre lép, melynélfogva a hátralékot, ezután leendő pontos teljesítés mellett, elengedi ¹⁾). A megyék ellen is megindítja keresetét: 1358 jan. Tordán közgyűlés van, hol a földesurak a tized pénzbeni megfizetésére magokat kötelezik ²⁾); még csak a vajdai várak vannak hátra, a király ezek iránt is rendelkezik András vajdának; ki 1359-ben meghagyja Csicsó, Bálványos ³⁾, Léta, Küküllővár, Ujvár és Déva várnagyainak, hogy a váruradalmak jobbágyai tizedét késedelem nélkül be kezdjék szolgáltatni ⁴⁾. S végre is 1360-ban Dénes vajda Tordán közgyűlést tart, s egyezkedés alapján az egész viszálynak véget vetett ⁵⁾).

Mig Erdély a török elénymulása éveiben ily kisszerű ügyekkel vesződik, a király a birodalom délkeleti határa biztosításával foglalkozik.

Már Nápoly elleni hadjáratában belátta, hogy Magyarország csak tengerpart birtokában éreztheti hatalmát, mint egykor a szintén nagy Kálmán király: Dalmatia s illetőleg a birtokló akkor hatalmas velencei köztársaság ellen 1356 júniusában megkezdi a hadjáratot, s más félevesi küzdés után, (1358 febr. 25) Velenceze engedett, s azt békeszerződés mellett a magyar birodalom szárnya alá volt kénytelen bocsátani.

Hogy hazánknak védfalakat állítson, Serbia ügyébe is beelegyedik, hol pártosság dult, s egy általa pártolt fejedelmet állítván élére, tőle a macsói bányságot kapja (1359), mi által a birodalomhoz tartozó Bosniával összeköttetést kaptunk. Erdélyt sem soká feledheté ide.

Mert a török elő szele, a tatárság, Moldva és Beszarabia magyar népségét, a magyart, kúnt, besenyőt kipusztítván ⁶⁾, itt

¹⁾ Szeredai, Series Ep. 91. Adat arra is, hogy az időben a Comes annyi mint ispán, s hogy a faluknak is ispánai vannak.

²⁾ Fejér, Cod. dipl. IX. II. 726. Szeredai, 95.

³⁾ Szeredai, Series Episc. 97.

⁴⁾ Kovácsóczi, Árpádia III. 66.

⁵⁾ Fejér, Cod. dipl. IX. II. 295.

⁶⁾ Jerney (Utazása, I. 141–51) egész sorát adja a moldvai oláhnyelv-

Erdély szomszédában, azon különös viszony fejlett ki, hogy Bogdán és fia Drágos, azon oláhság főnökei Máramarosban, kiket Kún László hozott volt be, felkelnek, s oláhaikat a pusztává tett eddigi Kumaniába vezérlik, s a mai Moldvának alapját megvetik ¹⁾.

Lajos király belátva, hogy az alakulni indult két oláhszág egykor a szintén oláhoktól is lakott Erdélytől mennyi véraldozatot fog kívánni: azon szándékkal, hogy ha meg nem akadályoztathatja, legalább a magyarokkal egy hitre térítse, 1359 végén Erdélybe jő, decemberben Fejérvártt, 1360 január 25-én Vásárhelytt látjuk ²⁾, papokat, térítőket küld be, minek Moldvában ideiglenesen eredménye is volt ³⁾.

Késő volt minden, mert a török Drinapolyt 1361-ben bevette, s mig Lajos Rudolf ausztriai herczeg érdekében IV. Károly császárral csatázik a szultán ottan magát meg is fészkelte. A pápa is, ki eddig a görög valláson levő keleti királyok segélléséről hallani sem akart, csak most ébredt fel, s Lajost mindenképp ösztönzé, hogy a török nyomuló árjának gátot vessen. Ily célból 1365 máj. Bulgáriába rontott, fejedelmét, ki a törökkel czimborált, török segítségével együtt megverte, főerődívenyét Widdint vagy Bodonvárat elfoglalá, s vajdánkat, Dénest, a hódítmányok felett parancsnokképp hagyja. A vajda helytartója addig Erdélyben Járai Péter ⁴⁾.

ben találtató magyar szóknak, mintegy 700 ily szót jegyez ki; viszont (Utazása 152–221) mintegy 150 helységet ír le, melyekben ma is birnak és laknak magyarok, vagy legalább a falu neve magyar lehetett.

¹⁾ Thuróczi P. III. Cap. XLIX. Engel, II. 99. Moldva és Oláhszág magyar koronától függéséről, lásdd Pray, Comment. Hist. de Bosniae Valachiae Moldaviae etc. cum R. Hung. nex. 1787. Engel, Gesch. d. Moldau und Wallachey 1804. Jerney Keleti Utazása I. 390–320 l. A moldvai vajdák névsorát 1370-től lásdd Pray, 206. Hogy Moldva e neve 1372-ben jött elé legelőbb, l. Pray, 107.

²⁾ Engel, II. 99. Szeszárma hanyatlani indult vására érdekében rendelkezik. Fejér, IX. VI. 109.

³⁾ 1370-ben áttérésöket bejelenték. Fejér, Cod. IX. VII. 295. De később, viszszatértek a görög vallásra. V. ö. Battyáni, Leges Eccl. III, 202.

⁴⁾ Kovácsóczi, Árpádia III. 68.

E győzelme áldozatául 1366-ban Mária-Zellben Bécs mellett, építtetni kezdé a templomot, mely ma is fennáll, s a híres magyar bucsujárások célpontja ¹⁾).

Az elkergetett cyprusi király már Budát megjárta, ez évben a fenyegetett s már tartományokat veszített Paleologus görög császár is személyesen Lajoshoz jött: s Lajos királyt nagyszerű hadjáratra bírák. E tervével (1366) tavasszal Erdélybe jő, itt Kapuson át (ápr. 11) Fejérvárra megy; máj. 9-ére Tordára közgyűlést hirdet; jun. 20-án a szászok diplomáját erősíti meg ²⁾); jun. 24-én a székelyek közt, Marosvásárhelyen látjuk; s jun. 28-án, főleg a künnöl izgatott oláhok fékezésére, rendeletet ír alá, melynek alapján bár kit is, ha büntényen találnak, hét, kit pedig csak vádolnak, ha nemes az ember 50 nemes, ha paraszt akkor 50 paraszt jóváhagyása mellett, rövid úton felakasztatni megenged ³⁾); vagyis a hatóságok önállóságának tágasabb kört, s a földesurak később kifejtett pallosjogának útát nyitott. Jul. 14-én Tordán van, s aug. 11-én ismét Fejérvárt. Beszterczén aláírja e város azon nevezetes kiváltságát, melynélfogva megengedé, hogy a többi szász város módjára, bírít, papjait maga választhassa, pereit Szebenbe felebbezhesse; vagyis Beszterczevidékét a megyei kormányzat alól a szászföld középpontjához csatolá ⁴⁾. Végre, hogy a küszöben álló hadjáratra serget teremthessen, a földesurak birtokait az adó alól kivette, miért ezek a jobbágyok marháiból szedett ötvenedet a királynak engedék, s arra kötelezék magokat, hogy nem csak a királyt, hanem a vajdát is követendik akármelyik szomszéd országban folytatandó háboruba. Ily intézkedések után hagyá itt Erdélyt ⁵⁾).

Lajos király Erdélyből Lippa felé veszi útját, hol azon messziható gondolatát, hogy az oláhokat a görög vallástól elvonván, közelebb hozzá a magyar korona s nyugati Európa érdekeihez, foganasítani kezdí. A bánszágban a térítettést meg-

¹⁾ Emlékeztetjük olvasóinkat az 1857 Kisasszony napi hirlapjainkból ismeretes nagy bucsujárásra.

²⁾ Okl. Eder, De Initiis Saxon. 176.

³⁾ Kurz, Magazin II. 294. Katona, X. 374.

⁴⁾ Eder, Schesaeushoz 29. Windisch, Ungr. Magazin I. 55.

⁵⁾ Uj magy. Muzeum 1854 VIII. f. Arhiv. d. Vereins, Neue. F. I. 45. 1.

kezdi. S Bolgárországba az oláhok akkori fészkebe, Oláh és Moldovaországba, mint az oláhok új telepítvényeibe minoritákat küld, hogy a rom. katolikus vallást prédikálják, térítsenek s kereszteljének. Ezután, 1367-ben az Avignonból haza költöző pápához megy, ez útjában köszönti, s e fellépteért a pápától nápolyi érdekei előmozdítását sürgeti; mire 1368-ban megszületik első gyermeke.

A pápa kedvéért kezdett erőszakos térítés csakhamar megtermé keserű gyümölcsét. Oláhhonban 1369-ben beküldött minoritákat a nép leöldöse, s a vajda a római hit miatt a magyar koronától függését is megszakítja. Azonban Nagy Lajos nem az az ember volt, ki terveit azonnal feladja: a múlt évben fellépett (Apor) Miklós vajdát ¹⁾ a székely föld felől Oláhországra küldi: a magyar és székely had nem gyanítva a vész nagyságát, majdnem keszületlenül megy, s a lett belőle, hogy egy szorosban Dragomer Vlajkó vezére őket megtámadja, s majd nem egy lábíg elpusztítja. Az elesettek közt említik (Gara) Péter alvajdát ²⁾, Vas Dezsőt, Veres Pétert küküllővári várnagyot, a székelyek közül Pétert és Lászlót ³⁾, kikkel együtt Miklós vajda is elesett. Nem volt elég, mert Vlajkó vajda a Verestoronynál Erdélybe is becsapatott, s a talmácsi hegyen feküdt, Szt.Miklós tiszteletére épült klastromot bevételvén, felégeté ⁴⁾. Mindazáltal a vérszemre kapott vajdának a kiábrándulás órája rögtön ütött, mert a Duna mellett lehaladt királyi tábor szerencsésebb volt, Gara Miklós, a kis nemes emberből emelkedett macsói bán, s később híres nádor, Vlajkót tökéletesen megverte, s mind a római hit, mind a magyar korona előtt meghajtá. ⁵⁾

Ez eset Erdély délkeleti határszéle védelmezésében nagy változást idézett elő. Nagy Lajos belátta, hogy Erdélyen túl két Oláhhon van alakulóban, melyet többé a magyar biródalom természetes szélének tekinteni nem tanácsos: mind Magyarhon alsó részein, mind Erdélyben várakat kezd építeni. Így

¹⁾ Andr. Huszti, Vajvodae. Ms. 1368.

²⁾ Petrus de Gara alvajda ez időben. Fejér, IX. III. 567.

³⁾ Thuróczi, P. III. Cap. 38.

⁴⁾ Fejér, XI. I. 475.

⁵⁾ Battyáni, Leges Eccl. III. 217.

épült Verestorony ellenében 1370-ben Talmács vára, a leégetett klastrom helyén, mely addig is némi erősség lehetett, Hanner Vilmos pécsi püspök s szász ispáni helytartó alatt, egy erősség, melynek nagyszerű romja most is oly festőileg néz az Olt völgyére. Az építéssel leginkább terhelt Szebent azon szabadalommal látta el (1470 febr. 22), hogy szabadon vihesse áruit Ausztria, Cseh- és Dálmátország felé ¹⁾, mi azon időben, mikor némely városokon túl vinni nem lehetett, nagy előny ²⁾. A király is bejött, (1370) ápr. 24-én Marosvásárhelyt Kolozsvár részére azon rendeletet írta alá, hogy a vajda, Bebek Imre, az oda költözni akaró szabad embereket akadályozni ne engedje, hogy a város népesedjék ³⁾, s Brassó érdekében meghagyja máj. 3-ról, hogy István, székelyek ispánja, ki alatt Brassó vidéke állt, a városi hatóság alá tartozó ügyekbe ne elegendjék ⁴⁾.

A várak építése mellett, hogy Oláhhon vajdáit lekötelezze, s a török vagy más hatalom általi kivettetésök esetére menhelyök legyen, a Szeben és Brassó vidék közt terülő szép rónát, Fogaras földét, azon kiváltsággal adja a legyőzött Vlajkó vajdának, hogy azt betelepíthesse; honnan Vlajkó magát (1372) Havasalföld vajdája s Fogaras föld új telepítvénye hercegének kezdé czimzeni ⁵⁾.

Nagy Lajos, kinek a szerencse csillaga folyvást mosolygott, 1370 nov. 17-én a lengyel koronát is fejére tette. Csak egy bánthatá lelkét, hogy már három leánya van, de fia egy sincs, kire koronáját biztosan hagyhassa. Három leányának három koronát ohajtott volna. Kettő már megvolt, a harmadik, a nápolyi még mind kérdés alatt. Nápoly megkapására Dalmatia békés birtoklása nélkülözhetlen feltétel; s itt a velenzeiek, mint Dalmatia régi birtokosai, folyvást háborgaták. Hogy őket leültesse, kivel folyvást versengett, IV. Károly császár jó

¹⁾ Fejér, IX. IV. 158. Teutsch 115.

²⁾ Eder Shesaeushoz 217. V. ö. Szeredai, 112 Arpádia III. 70.

³⁾ Eder Felmerhez 37. I.

⁴⁾ Fejér, Cod. dipl. IX. VII. 297.

⁵⁾ Egy okmányban, melyben Sárkányt eladományozza. Fridvalszki, Reg. Marian 80. I.

indulatára lett szüksége, s ezért 1371-ben második leányát, Máriát, a még szintén gyermek Zsigmondnak, a császár második fiának jegyzé el, minek mintha előre sejtették volna, a magyarok nagyon ellenére voltak. Az eljegyzés következtében Lajos király végre, 1372-ben, a császárral megtartja rég ohajtott találkozását; s mintegy a végzetes családi összekötés baljoslatául, veszi a hirt, hogy István vajdát, kit a velenceiek ellen küldött volt, elfogák, s diadalpompával mint foglyot vivék be a lagunákon az akkor még hatalmas tenger városba ¹).

Messze vinni Nagy Lajos viselt dolgait részletesen adnunk, 1373-ból annyit említünk meg, hogy mint lengyelkirály volt elfoglalva; 1374-ben pedig más két leánya eljegyzésével foglalkozott.

A következett 1375-ben már ismét felénk fordul figyelme. Moldvában Laczkó vajda meghalván, Erdélybe jó; aug. Kolozsvártt látjuk ²); Moldva térítését tovább intézi, s vajdát oda Magyarhonból küld. Hogy miket tett kereskedelmünk érdekében, alkalmunk volt említeni, most már a kereskedelem egyik tényezője, az iparra is kiterjeszti figyelmét: mig 1376-ban László vajdánk Velenczével van elfoglalva ³), megbizzza Goblin püspököt⁴), s Scharfeneek talmácsi várnagyot, hogy a százszokat öszszegyűjtván, az ipar és czéhrendszerbe reformokat igyekezzenek bevinni; s az eszméjében üdvös, de idővel az ipar bilincsévé vált erdélyi czéhrendszer, itt kapta alapját, itt határozottat el többek közt, hogy egy ember két mesterséget ne üzzön. sat. ⁵).

Ez idő után, még csak egyszer és utoljára látjuk a nagy királyt Erdély földén, 1377 pünkösdje körül, mely benjártát többek közt azzal tevé emlékezetessé, hogy Brassót arra birta,

¹) Pray, Annales II. 134.

²) Szeredai, Series Episcop. 113.

³) Pray, Annales II. 143.

⁴) Pheubel Goblinnek hijják, Memoria Episc. XVII I. Archiv, f. Kunde Öst. Gesch. Quell. 1850. II. B. II. h. 350.

⁵) Teutsch, Geschichte d. Sachsen I. 139.

hogy az addig gyenge Törösvári vár helyébe, önköltségén, egy új, kővárat építsen; kárpótlásul s e terhébene osztályrészesekül a vidékén fekvő tizenhárom szász falut és várost kivéven az addigi székely ispáni hatóság alól, Brassó vidékéhez kapcsolá ¹⁾; s emelkedett a festői szép vár, mely szikla csúcsán most is ott pompázik, s a hasonnevü szorost a rohanó ellenség előtt gyakran elzárá. Kolozsvárnak, hogy emelkedhessék Feleket adományozza ²⁾; s Kolosvártt (1377) jun. 19-én egy okmányt ír alá, melyben Torda határvillongását elintézteti, Ajtont, Csánt, és Bózzt jelelvén ki határául ³⁾.

Erdélyből kimenvén, leányai ügyével foglalkozott, (1377. nov.) Mária és Zsigmond közt a nászt végrehajtatá. A következő 1378 elején Hedviget adá Vilmos, ausztriai herczegnek; s nyarán Velenczével egy háborut kezd, mely Lajosra nézt 1381. aug. 16-kán kedvező békével végződött. Honnan Durazzó Károly, a Velenczét legyőzött magyar sereggel Nápolyba nyomult, a bünös Johannát elfogta; s 1382. máj. 22-kén kivégezteté a királynét, kit Lajos testvére megöletéséért mind eddig megbüntetni nem tudott vala.

Igy futá meg pályáját a király, kit méltán nevez a magyar Nagy Lajosnak. Élte mint egy nagy dráma végződött, élte legnagyobb czéljai, Lengyelország és a tengerpart kezében, Velence meg van alázva, s a Magyarbirodalom keleten delen, északon tengerre nyulik, vagyis mint a költő kifejezé: Magyarhonnak három tenger partvirányi vetének határfalat; Magyar, Lengyelhon mellett, birta Dalmát-, Horvát-, Tót-, Bosnyák-, Rác-, Bolgár-, Oláh-országot és Moldvát. A hon határi soha sem voltak tágosabbak, s a hon tekintélye a külpolitikában soha súlyosabb, mint alatta. Pécsen egyetemet állított. Az ipart és kereskedelmet virágzásba hozta. A szellemi és anyagi fejlődés ezer magvait hinté el; csak a volt a sorscsapása, hogy fiörökös nélkül hala el, s 40 évi uralkodása jótékony csiráit nem volt ki tovább fejlessze. Nemes pályáját 1382-dik év sept. 11-kén fejezte be.

¹⁾ Okl. Siebenb. Quartalschrft VII. 253.

²⁾ Privilegia Civitat. Claudiopoli. K. I. a fejevári könyvtárban I. 287.

³⁾ Okl. teljesen Kemény Notit. Cap. Alb. I. V. ö. Árpádia III. 69.

4. §•

Mária királyné.

(1382–85.)

Nemzeti létünk azon szerencsétlensége, hogy nagy királyaink méltó utódot nem hagytak: Nagy Lajosnál is előáll. Utána leánya Mária lép a trónra, 12 éves gyermek, kit 1382. sept. 17-kén koronáztak meg, s kivel egy zavaros korszak kezdődik, mely Nagy Lajos roppant birodalmát fényéből, hatalmából, elvesztvén a hóditmányokat, újra vissza ejti.

Leendő férje, a 15 éves Zsigmond herceg nincs a házában. A kormány gyepelőjét Nagy Lajos nagyravágyással teljes özvegye, Erzsébet vette fel, de tulajdonkép méltó nádora, a kis nemesből ide emelkedett kegyencz, Gara Miklós tartá kezében, ki a hazafiak közti egyetértést csakhamar feldulá.

Erdélyben szintén nem látunk egyebet, minthogy a pénzért folyvást zaklathatott szász nemzet különös kegyekben részesül. Mindjárt kezdetben, a szász nemzeti okmány megerősítése mellett (1383. mart.), Goblin püspöknek sikerül Szeben és a disznódi oláhok közt egyezményt hozni létre, mely által nem csak ezek legeltetési kihágásai szabályoztattak, de egyszersmind a Talmács és Szelistye közti határszéleni öröködést is nyakukba nyomák ¹⁾. A szász nemzetbeli Goblin püspök pedig a Szeben és Szerdahely szék közt fekvő Omlás várát (1383), négy faluval kapta rokonaira hagyhatólag ²⁾, ugy szintén a püspökséget, Goblin folyamodására, Zilah város birtoklásában újra megerősíték ³⁾. Végre Szeben városának Erzsébet királyné 1384-ben kiváltság-leveleket ad, melyek egyike az ipart monopolizálta, kirekesztvén onnan minden idegen iparost ⁴⁾. S hogy Brassó ⁵⁾ se maradjon felejtve, a törté-

¹⁾ Fejér, X. I. 132. Nemz. Társ. 1832. I. 395. I. Quartalschrift II. 426. I.

²⁾ Fejér, X. I, 68. Szeredai, Series Episcop. 120. I.

³⁾ Fejér, Cod. dipl. X. I. 70. 376. X. VIII. 133.

⁴⁾ Éder Felmerhez 57. I. V. ö Fejér, X. III. 1–5. 12. X. VIII. 116.

⁵⁾ Fejér, Cod. dipl. X. I, 223.

neti hagyományok szerint, kőfallali bekerítését szintén 1384-ben kezdték meg.

Megerősíték ugyan ez évben az összes nemesség kiváltóságait is, mit Erdély részéről László vajda ir alá ¹⁾; de már késő volt, mert a dölyfös Gara nádor befolyása alatt nyögő asszonykormány elleni ingerültségét a hon tovább nem titkolható. Hatalmas összeesküvés szövődött, melybe a legmagasb egyházi és világi férfiak bevonattak, s az összeesküvés legnagyobb mestere Laczk István, egykori erdélyi vajda, kit Mária királyné bánná nevezett ²⁾. Az egyelőre titokban szőtt buktatási terv csakhamar elveté álarczát, sikra lépett; s könnyen haladt, mert az udvar Hedvig herezegnö, Mária királyné testvére, lengyeltrónra helyeztetésével volt elfoglalva. S oda fejtett ki, hogy a békétlenek Kis Károlyt, nápolyi királyt, mint az Anjouház férfi tagját trónra hitták, s behozván, 1385 végén megkoronázzák.

5. §.

II. v. Kis Károly király. (1385–86.)

II. Károly, kit kis termete miatt Kis Károlynak neveztek, 1385. dec. 31-kén tevő fejére a koronát, melynek elnyerésére, ugy látszik, erdélyiek is befolytak, mert néhány nap múlva, 1386. jan. 15-kén, Szász-Encsre és a Besztercze és Bukovina közti völgyben fekvő Borgói uradalomra Károly Bethlen Gergelynek, Apafi Péter és Lászlónak új adományt ad, mint hiveinek ³⁾; melynek következtében a család a múlt századi határőrség felállításáig Borgót birta is.

Azonban Kis Károly király pár hónapig sem örvendhet szerencséjének, mert palotai forradalomnak lesz áldozata. Febr.

¹⁾ Okl. Pray, Annales II. 168. Alvajda János, kinek a vajda megtagyja, hogy czegei Vass Lökös, a László fia pereit tegye félre, mert kormány ügygel van elfoglalva. Fejér, X. I. 129,

²⁾ Thuróczi, Chron. P. IV. Cap. 1.

³⁾ Fejér, Cod. dipl. X. I. 273.

7-kén, Erzsébet királyné, kivel Budán együtt lakák a királyi palotát, magához kéreti, hol midőn egy levél meghallgatására székre ereszkedik: Gara nádor int Forgácsnak, ki kardot ránt, s a jobb sorsra érdemes királyon sebet ejt; mire aztán elzárták, s néhány nap mulva méreg gyanújával elhalt, 1386. febr. 24-kén¹⁾.

Az erőszak erőszakot idézett elő: a Károly király hivei Forgácsot és Garát felkonczoltaták; a két királynét pedig fogságra veték.

Zsigmond, luxenburgi cseh herczeg s római császár fia, Nagy Lajos halálától Magyarhon címzetes tutora, Mária királyné, mint arája e gyász esetét hallván, cseh fegyveresekkel Magyarhonba jő: a nagyoknak ígéreteket tesz, mire a békétlenek megrettenve, Erzsébet anya királynét (1387 jan.) börtönében kivégeztetik.

Erre viszályba dült a haza. A fegyelem felbomlott. Erdélyben a szebeni kereskedőket oláhok nyiltan megtámadják, leverik, kirabolják²⁾. A fejtelenségben kifáradt nemzet nagy része végre is legjobbnak látta Zsigmondhoz hajlani, s őt márt. 30-kán királynak koronázta.

¹⁾ Forgács ezért Gimesvárat kapá, mi Felső-Magyarországon volt nem Erdélyben. Fejér, X. I. 279.

²⁾ L. neveiket Fejér, Cod. dipl. X. I. 291.